

Кирєєва Наталія Сергіївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри господарського права і процесу,
помічник адвоката Адвокатського об'єднання «Юріс Феррум»

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ ЕЛЕКТРОННИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства зумовив появу нового виду фінансових послуг – електронних. Проведення досліджень особливостей правового регулювання надання електронних фінансових послуг вимагає, перш за все, чіткого окреслення понятійно-категоріального апарату. Ключове місце при цьому займає визначення поняття та основних ознак електронних фінансових послуг.

Поняття електронних фінансових послуг в Україні на законодавчому рівні не закріплене. Проте, оскільки електронні фінансові послуги є різновидом фінансових послуг у їх традиційному розумінні, доцільно звернути увагу на визначення, закріплене у п. 5 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».

Згідно зі вказаною статтею, під фінансовими послугами розуміють операції з фінансовими активами, що здійснюються з метою отримання прибутку або збереження дійсної вартості фінансових активів в інтересах третіх осіб. Такі операції можуть здійснюватися за власний рахунок, за рахунок третіх осіб, в інтересах яких вони здійснюються, або за рахунок фінансових активів, залучених від інших осіб. При цьому під фінансовими активами слід розуміти цінні папери, боргові зобов'язання і права вимоги боргу, що не є цінними паперами, а також грошові кошти [1].

Основною ознакою, яка вирізняє електронні фінансові послуги серед інших, є те, що вони надаються з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем. Це означає, що інформація створюється, записується, передається та зберігається у цифровій формі за допомогою спеціальних засобів, які здатні зберігати, відтворювати та передавати інформацію. Такі засоби можуть бути магнітними, електромагнітними, оптичними, електронними тощо [2].

Крім основної, ознаками електронних фінансових послуг є те, що вони надаються дистанційно, безпосередньо та шляхом вчинення електронних правочинів. Наявність вказаних ознак електронних фінансових послуг зумовлена саме використанням інформаційно-телекомунікаційних систем та новітніх технологій на ринку фінансових послуг. Тому такі ознаки можна вважати похідними від основної.

Дистанційність надання електронних фінансових послуг означає, що споживач може отримати фінансову послугу, не відвідуючи ту чи іншу фінансову установу – банк, кредитну спілку, лізингову компанію, інвестиційний фонд, страхову компанію тощо. Споживач самостійно ознайомлюється з описом тієї чи іншої послуги, умовами договору, який пропонує укласти суб'єкт господарювання, що надає фінансові послуги. Ознайомлення може здійснюватися з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, зокрема, через мережу Інтернет, шляхом направлення комерційних електронних повідомлень, за телефоном, за допомогою банківських автоматів або терміналів самообслуговування.

Таким чином, споживач та постачальник – фінансова установа – особисто не контактують і з метою укладення та виконання договору використовують виключно дистанційні засоби обміну інформацією [3, с. 304].

Саме завдяки можливості надавати електронні фінансові послуги дистанційно фінансові установи отримують значні переваги. Так, суттєво скорочуються витрати порівняно з наданням традиційних фінансових послуг, зникає необхідність розширювати приміщення, наймати нових працівників з метою обслуговування нових споживачів. Зниження собівартості таких послуг дозволяє фінансовим установам знизити їх ціну. Фінансові послуги стають доступними цілодобово, відпадає прив'язка до географічного розташування фінансової установи, економиться час на їх відвідування. Все це допомагає привабити нових споживачів.

Наступною ознакою електронних фінансових послуг є те, що вони надаються безпосередньо, прямо. Це означає, що споживач контактує безпосередньо з фінансовою установою і фактично самостійно здійснює всі дії, необхідні для укладання договору та отримання необхідної йому фінансової послуги. Таким чином, зникає так званий «посередник», яким при наданні традиційних фінансових послуг виступає працівник фінансової установи.

Згідно з хвильовою концепцією Е. Тоффлера, саме з переходом до інформаційного суспільства – Третьої Хвилі – пасивні споживачі стають активними «виробниками-споживачами», які самостійно здійснюють різноманітні банківські та інші фінансові операції без допомоги, наприклад, касирів чи інших працівників банку [4, с. 240-241].

Ще однією ознакою, яка відрізняє електронні фінансові послуги від традиційних, є те, що вони надаються шляхом вчинення електронних правочинів. Такі правочини повинні відповідати не лише вимогам, які висуваються до договорів про надання фінансових послуг, а й вимогам до електронних договорів. Специфіку істотних умов електронних договорів визначено в Законі України

«Про електронну комерцію». До таких умов, зокрема, належать технологія укладання договору, порядок створення й накладання електронних підписів сторонами договору, технічні засоби ідентифікації сторони, умови виготовлення та отримання паперових копій електронних документів тощо [2].

На підставі аналізу окреслених ознак, електронні фінансові послуги можна визначити як операції з фінансовими активами — грошовими коштами, цінними паперами, борговими зобов'язаннями і правами вимоги боргу, що не є цінними паперами, — які здійснюються в інтересах третіх осіб задля отримання прибутку або збереження вартості фінансових активів шляхом використання інформаційно-телекомунікаційних систем та інших технологічних засобів, зокрема, мережі Інтернет, банківських автоматів тощо.

Внаслідок притаманності електронним фінансовим послугам описаних вище ознак, у науковій літературі, особливо зарубіжній, можна зустріти різні терміни, які використовуються для позначення досліджуваного виду фінансових послуг. Найпоширенішими серед них є: дистанційні фінансові послуги (*distant financial services*), що підкреслює можливість споживача отримати фінансову послугу без відвідування фінансової установи; прямі (безпосередні) фінансові послуги (*direct financial services*), що акцентує увагу на відсутності «посередника» — працівника фінансової установи — в процесі надання фінансової послуги.

Іноді спеціальні терміни не використовуються взагалі і застосовується описовий підхід до позначення досліджуваного поняття. Так, деякі науковці, коли мова йде про електронні фінансові послуги, вказують на «фінансові послуги, що надаються з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем».

На думку автора, найбільш точним є термін «електронні фінансові послуги». Він є найпоширенішим у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі. Крім того, системний аналіз українського законодавства дозволяє зробити висновок, що саме даний термін найбільш вдало вписується до термінології, яка склалася в рамках національної правової системи України. Проте це не виключає можливості використання інших термінів у якості синонімів.

Список використаної літератури:

1. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 1. — Ст. 1.
2. Про електронну комерцію: Закон України від 03 вересня 2015 р. № 675-VIII — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/675-19>.
3. Криволапов Б.М. Захист прав споживачів фінансових послуг під час укладання контрактів на відстані (порівняльний аналіз законодавства

- ЄС та Україні) / Б. М. Криволапов // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 1. – С. 304-307. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2013_1_74.
4. Тоффлер Е. Третя хвиля / Пер. з англ. А. Євси. – К. : Всесвіт, 2000. – 453 с.

Бабак Ярослава Тарасівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри господарського права та процесу

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ

Система охорони здоров'я є пріоритетним елементом соціальної політики держави, оскільки функціонування даної галузі спрямоване на зміцнення і поліпшення здоров'я населення. Об'єктом суспільних відносин у сфері охорони здоров'я є те, на що дійсно спрямована діяльність системи охорони здоров'я як категорії, а саме, здоров'я – як особисте немайнове благо. В свою чергу діяльність у сфері охорони здоров'я пов'язана з товарно-грошовою формою, носить систематичний характер, пов'язана з специфічним видом ризиків, передбачає наявність спеціальних професійних навиків з боку медичних та фармацевтичних працівників [1, с. 477].

Правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я визначаються Законом України «Основи законодавства про охорону здоров'я» від 19.11.1992р. № 2802-ХІІ (далі – Основи), стаття 17 якого лише визначає вимоги до здійснення господарської діяльності в галузі охорони здоров'я [3, ч. 1 ст. 17]. Поняття господарської діяльності з медичної практики закріплене в Ліцензійних умовах провадження господарської діяльності з медичної практики затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 02.03.2016р. № 285, та визначається як вид господарської діяльності у сфері охорони здоров'я, який провадиться закладами охорони здоров'я та фізичними особами – підприємцями з метою надання медичної допомоги та медичного обслуговування на підставі ліцензії [4, абз. 2 п. 4]. Таким чином, метою здійснення господарської діяльності у сфері охорони здоров'я є по-перше, надання медичної допомоги, під якою відповідно до статті 3 Основ розуміється діяльність професійно підготовлених медичних працівників, спрямована на профілактику, діагностику, лікування та реабілітацію у зв'язку з хворобами, травмами,